

Vyučovaci predmet rusínsky jazyk a literatúra

Charakteristika vyučovacieho predmetu

Vzdelávacie štandardy, výkonové a obsahové, sú členené podľa piatich základných obsahových komponentov jazyka a literatúry - komunikačná interakcia, hovorená produkcia, písaná produkcia, recepcia vecných textov, recepcia umeleckých textov. V rámci všetkých komponentov sa kladie dôraz na prácu s textom, pomocou ktorej sa rozvíjajú čitateľské, pisateľské a komunikačné schopnosti žiakov. Súčasťou všetkých komponentov sú tematické okruhy, ktoré tvoria obsahový základ na tvorbu ústnych a písaných textov. Rusínsky jazyk používa v písomnom prejave azbuku, ktorej znalosť môže byť pre žiakov veľkou výhodou pre učenie sa iných východoslovanských jazykov. Obsah učiva rešpektuje špecifiká daného materinského jazyka a cez pochopenie významu jazyka pre národnú kultúru žiaci dospejú k chápaniu odlišností, tolerancii a orientácii v multikultúrnom prostredí.

AI vstupuje do výučby rusínskeho jazyka a literatúry ako prostriedok, ktorý žiakovi umožňuje efektívne učenie sa. Tento nástroj sa vo výučbe uplatňuje ako podporný prostriedok, nie ako cieľ vzdelávania a nenahrádza vlastnú jazykovú, interpretačnú ani tvorivú činnosť žiaka. Využívanie AI predpokladá zachovanie osobnej zodpovednosti za výsledok práce, kritické posudzovanie spoľahlivosti výstupov, uvedomovanie si možností a obmedzení technológie a dodržiavanie etických pravidiel jej používania.

V obsahovom štandarde sa vyskytujú pojmy zvýraznené **tučným písmom** (boldom). Ide o také pojmy, ktoré si žiak osvojuje tak, aby rozumel ich významu, vedel ich primerane veku a potenciálu vysvetliť a používal ich správne v kontexte učiva. Požadovanú úroveň zvládnutia týchto pojmov špecifikuje výkonový štandard.

Pre pojmy označené boldom platí, že sa neočakáva výlučne reprodukcia formálnych definícií, ale ich funkčné porozumenie a používanie.

Vzdelávacie štandardy vyučovacieho predmetu rusínsky jazyk a literatúra pre 1. cyklus

Hlavným cieľom 1. cyklu je vytvárať základy čitateľskej a pisateľskej gramotnosti v nadväznosti na predchádzajúce skúsenosti žiaka. Zámerom je pomocou všetkých dostupných prostriedkov utvárať čitateľské a pisateľské návyky žiaka a formovať ho ako čitateľa a pisateľa.

Ciele vzdelávania pre 1. cyklus

1. Viest' jednoduchý dialóg primerane situácii a komunikačnému partnerovi.
2. Vyjadriť myšlienky v hovorenom prejave.
3. Vytvoriť primerane písaný a obrazovo-písaný text.
4. Písať čitateľným rukopisom a uplatniť pri písaní základné pravopisné pravidlá.
5. Počúvať a čítať primerané vecné texty.
6. Počúvať a čítať primerane náročné literárne texty.
7. Klásť otázky zamerané na obsah textu a na vlastné porozumenie textu.
8. Identifikovať v texte explicitné informácie.

Komunikačná interakcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Nadviazať kontakt s komunikačným partnerom.

Podakovať a ospravedlniť sa adresátovi.

Klásť vecné otázky v dialógu.

Reagovať na repliky partnera v dialógu.

Požiadat' o informáciu.

Rozlíšiť rozdiel komunikácie s človekom a AI.

Sformulovať prosbu, pranie, súhlas, nesúhlas, námietku a jednoduché zdôvodnenie.

Vyjadrovať potreby, pocity a názory.

Obsahový štandard

Dialogická komunikácia, komunikačné zvyklosti a zámery

- Rozlišovanie **pozdravov, predstavenia sa, oslovenia, tykania/vykania** vo verejnom a v súkromnom komunikačnom prostredí.
- Formulovanie ústneho **poďakovania a ospravedlnenia**.
- Formulovanie zisťovacích a doplňovacích **otázok**.
- Formulovanie **prosby, priania, nesúhlasu a námietky**, porovnávanie rôznych spôsobov ich vyjadrenia.
- Formulovanie jednoduchého zdôvodnenia istého javu alebo vlastného konania.
- Jednoduchý **dialóg** v dvojici: kladenie otázok a formulovanie **odpovedí**.
- Priamy dialóg a sprostredkovaný dialóg.
- Dialóg v dvojiciach alebo v skupinách pri riešení úloh.

Jazykové prostriedky

- Rozširovanie **slovnej zásoby** prostredníctvom tém dialógu.
- **Slovné spojenia a vety** pri vyjadrovaní rôznych **komunikačných zámerov**.
- Rozlišovanie melódie viet podľa komunikačného zámeru.
- Funkčné používanie pohybových prostriedkov počas dialógu.
- Uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti.

Tematické okruhy

- Domov, rodina, škola, priateľstvo, záľuby, zdravie, človek ako súčasť prírody, svet zvierat, ľudové zvyky a sviatky, tradičná kultúra.

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Zhromaždiť základné informácie k téme hovoreného prejavu.

Sformulovať jednoduchú ústnu informáciu.

Vyrozprávať príbeh na základe vlastnej skúsenosti alebo zážitku.

Povedať hlavné znaky pozorovaného objektu a pozorovanej činnosti.

Predniesť jednoduchý príležitostný prejav.

Klást' otázky k obsahu vypočutého hovoreného prejavu.

Uplatniť pri hovorení situačne vhodné jazykové, zvukové a pohybové prostriedky.

Rozlíšiť spisovnú výslovnosť od výslovnosti v miestnom nárečí.

Obsahový štandard

Príprava a prednes hovoreného prejavu

- Výber **témy** hovoreného prejavu s pomocou učiteľa alebo samostatne.
- Zhromažďovanie kľúčovej **slovnej zásoby** a kľúčových **informácií** na rozvíjanie témy.
- Rozvíjanie témy podľa komunikačného zámeru: **informácia, rozprávanie, opis**.
- Členenie textu, využitie obrázkovej alebo slovnej **osnovy**.
- Artikulačné a výslovnostné cvičenia, cvičenia na moduláciu hlasu a na situačne vhodné používanie pohybových prostriedkov.
- **Prednes** hovoreného prejavu v prostredí triedy alebo školy.
- Pozorné počúvanie hovoreného prejavu spolužiakov a iných hovoriacich.
- Kladenie otázok k obsahu počúvaného prejavu, vyslovovanie predpokladov.
- Formulovanie odpovedí na položené otázky.

Žánre hovoreného prejavu

- Vyjadrenie kľúčových informácií v informačnom texte: **oznam, správa**;
- Jednoduché **rozprávanie**: prežitá skúsenosť, reálny alebo vymyslený príbeh;
- Uplatnenie **časovej následnosti** a príčinnno- dôsledkových vzťahov v rozprávacom texte;
- Jednoduchý opisný text: postupnosť dejov pri **opise pracovného postupu**; hlavné znaky opisovaného objektu;
- Jednoduchý príležitostný rečnícky prejav: **pozvanie, privítanie, blahoželenie**.

Jazykové prostriedky

- Vyjadrovanie myšlienok v ucelených vetách a jednoduchých súvetiach.
- Používanie viet s rôznymi komunikačnými zámermi: **oznámenie, výzva, rozkaz, prosba, prianie, nesúhlas, námietka**.
- Vyjadrovanie vzťahu k pomenúvaným javom prostredníctvom emocionálnych slov alebo jednoduchých frazém.

- Uplatňovanie jednoduchých lexikálnych vzťahov v texte: významové okruhy slov, slovotvorne súvisiace slová, **slová s podobným** a **opačným významom**.
- Uplatňovanie **melódie**, významovej pauzy a tempa reči podľa obsahu a komunikačného zámeru textu.
- Uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti najmä kvantita, spodobovanie a splývavá výslovnosť.

Tematické okruhy

- Domov, rodina, škola, priateľstvo, záľuby, zdravie, človek ako súčasť prírody, svet zvierat, ľudové zvyky a sviatky, tradičná kultúra.

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Písať všetky písmená rusínskej azbuky automatizovane a čitateľne.

Vytvoriť súvislý písaný alebo obrazovo-písaný text na tému blízku jeho životnej a jazykovej skúsenosti.

Vyjadriť písaním svoje pocity a predstavy.

Zhromaždiť základné informácie k téme textu.

Napísať jednoduchý informačný text.

Napísať príbeh, vlastnú skúsenosť alebo zážitok.

Zapísať hlavné znaky pozorovaného objektu a pozorovanej činnosti.

Upraviť obsahovú a jazykovú stránku napísaného textu.

Uplatniť pri písaní osvojené pravopisné pravidlá.

Obsahový štandard

Elementárne písanie

- Prípravné cviky, perцепčno-motorické zručnosti pri písaní.
- Fonematická analýza a diferenciácia, prevod **hlásky** na **písmeno**.
- Písanie malých a veľkých písmen **rusínskej azbuky**.

- Písanie slov, odpis písaného textu, prepis tlačeneho textu, písanie podľa diktovania.
- Písomné vyjadrovanie vlastných myšlienok.

Proces tvorenia písaného textu

- Výber **témy** písaného textu pomocou učiteľa alebo samostatne.
- Rozvíjanie témy podľa komunikačného/autorského zámeru: **informácia, rozprávanie, opis, voľné písanie.**
- Využívanie základných spôsobov zhromažďovania myšlienok k téme.
- Výber vhodných **slov, slovných spojení** a vetných celkov podľa komunikačného/autorského zámeru.
- Využívanie obrázkovej alebo slovnej **osnovy** pri členení textu.
- Tvorenie konceptu textu a jeho úprava pomocou učiteľa alebo prostredníctvom kontrolných otázok.
- Prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy alebo školy.

Žánre písaného textu

- Vyjadrenie **klúčových informácií** v informačnom texte: **oznam, správa.**
- Tvorenie jednoduchého nesúvislého textu - **zoznam a obrazovo-písaného textu - pozvánka, pohľadnica.**
- Jednoduché písomné **rozprávanie**: vyjadrenie prežitej udalosti, zážitku, vymyslený príbeh.
- Uplatnenie **časovej následnosti** a príčinnno- dôsledkových vzťahov v rozprávacom texte.
- Jednoduchý opisný text: postupnosť dejov pri **opise** pracovného postupu; hlavné znaky opisovaného objektu.
- Jednoduché techniky tvorivého písania.

Jazykové prostriedky a pravopis

- Vyjadrovanie myšlienok vo vetách a jednoduchých súvetiach s rôznymi komunikačnými zámermi: **oznámenie, výzva, rozkaz, prosba, pranie, nesúhlas, námietka.**
- Používanie základných prostriedkov nadväzovania viet v texte: opakovanie slova, **synonymá, zámená, rovnaký tvar slovesa.**
- Uplatňovanie jednoduchých lexikálnych vzťahov v texte: významové okruhy slov, slovotvorne súvisiace slová, **slová s podobným a opačným významom.**

- Delenie **hlások** ako východisko uplatňovania fonemického pravopisu; pravopis *и/и/ы*; pravopis jotovaných písmen a **dvojzložkové písmená**.
- Písanie veľkého písmena na začiatku vety, rozlišovanie pravopisu **všeobecných a vlastných podstatných mien**.
- **Pravopis slov s ě**.
- Vybrané slovesné tvary a slovotvorné prípony: jednotné písanie *и* v tvaroch minulého času.
- Jednotné písanie **prípon** pri zdrobnených, zveličených alebo emocionálnych slovách.
- **Interpunkčné znamienka** na konci vety; použitie spojovníka pri delení slov na konci riadka, základné pravidlá písania **čiarky** v jednoduchej vete.

Tematické okruhy

- Domov, rodina, škola, priateľstvo, záľuby, zdravie, človek ako súčasť prírody, svet zvierat, ľudové zvyky a sviatky, tradičná kultúra.

Recepcia vecného textu

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Prečítať primerane náročný vecný text plynulo a správne, nahlas a potichu.

Identifikovať doslovné informácie v počúvanom a v čítanom texte.

Vyvodíť základné implicitné informácie z počúvaného a z čítaného textu.

Orientovať sa v nesúvislom a obrazovo- písanom texte.

Reprodukovať text vlastnými slovami a zhrnúť kľúčové informácie.

Sledovať vlastné porozumenie textu.

Rozlíšiť medzi informáciou, opisom a rozprávaním.

Porovnať jednoduchú informáciu z AI s inými overenými zdrojmi ako sú detské encyklopédie a edukačné publikácie.

Obsahový štandard

Elementárne čítanie

- Fonematické uvedomovanie – sluchová analýza zvukových jednotiek hovorenej reči: hlásky, slabiky, slová.
- Poznávanie **písmen**, upevňovanie korešpondencie **hlásky** a písmena.
- Syntéza hlások a písmen do slabík a slov.
- Nácvik čítania slabík, slov, viet a krátkych **textov**.
- Oprava vlastných chýb pri čítaní.
- Uplatňovanie splývavej výslovnosti, významovej pauzy, **melódie** a tempa reči pri hlasnom čítaní.

Porozumenie vecného textu

- Vytváranie predstáv o **obsahu textu** na základe **ilustrácie**, obrazového materiálu, **nadpisu**, s oporou o doterajšie znalosti žiaka.
- Identifikovanie **klúčových slov** v texte a ich jednoduché zaznamenanie.
- Porozumenie doslovného významu textu a jeho reprodukcia.
- Stručné zhrnutie získaných **informácií**.
- Kladenie **otázok** na porozumenie, poskytovanie spätnej väzby na správnosť odpovedí, zdôvodňovanie správnosti a nesprávnosti odpovedí.

Žánre vecného textu

- Vyhľadávanie kľúčových informácií v informačnom texte: **oznam, správa**.
- Porozumenie **dejovej postupnosti**, konania **postáv** a sprostredkovanej skúsenosti v rozprávacom texte: rozprávanie prežitej skúsenosti, **reálny** alebo **vymyslený príbeh**.
- Porozumenie postupnosti dejov v **opise pracovného postupu**.
- Identifikovanie hlavných znakov opisovaného objektu.
- Orientácia v jednoduchých nesúvislých textoch: **zoznam, rozvrh, plán, tabuľka**.
- Porozumenie jednoduchým obrazovo- písaným alebo obrazovo-hovoreným textom: jednoduché **schémy** a **náčrty**, **piktogramy**, **obrazové encyklopédie**, **edukačné videá**.

Jazykové prostriedky

- **Interpunkčné znamienka** na konci vety.
- Úvod do poznávania slovných druhov: prvotná predstava o význame a využití

slovných druhov v texte; pojem **časovanie** a tvary **slovesa** v jednotlivých osobách, rozlišovanie tvarov slovesa v texte; rozlišovanie všeobecných a vlastných

podstatných mien: základné významové skupiny vlastných podstatných mien.

- Vyvodzovanie významov slov z textu: neznáme slová, **viacvýznamové slová**, **emocionálne slová** a iné jednoduché frazémy, pozorovanie lexikálnych vzťahov v texte: **slová s podobným a s opačným významom**.

Tematické okruhy

- Domov, rodina, škola, priateľstvo, záľuby, zdravie, človek ako súčasť prírody, svet zvierat, ľudové zvyky a sviatky, tradičná kultúra.

Recepcia umeleckého textu

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Prečítať s porozumením literárny text primeranej náročnosti.

Odpovedať na otázky k čítanému alebo počúvanému textu.

Identifikovať v texte to, čo ho zaujalo.

Vyjadriť svoje pocity, myšlienky, zážitky z čítaného/počúvaného textu a z ilustrácií.

Podeliť sa o potešenie z individuálnej recepcie textu, vyjadriť svoj postoj a odporúčania k textu.

Predniesť naspamäť primerane náročný literárny text.

Vyrozprávať svoje zážitky z divadelného, filmového a rozhlasového predstavenia.

Dramatizovať vhodné literárne texty.

Vyhľadať texty na čítanie podľa svojho záujmu a účelu čítania samostatne alebo s pomocou iných a viesť si jednoduché záznamy.

Obsahový štandard

Čítanie literárneho textu s porozumením

- Rozoznávanie **slov** a **viet** v počúvanom aj čítanom texte a uvedomenie si, že na seba nadväzujú, tvoria celok, **text**.

- Predvídanie z počutého alebo prečítaného textu.
- Odlíšenie textu od **ilustrácie**, poézie od prózy.
- Domýšľanie jednoduchého príbehu podľa **ilustrácie**, čítanie ilustrácie.
- Prerozprávanie obsahu čítaného alebo počúvaného textu s pomocnými otázkami a nápoveďami učiteľa.
- Rozpoznanie a identifikácia literárnych **postáv**, ich charakteru, vlastností, opis prostredia, situácie s pomocou.
- Vyjadrovanie a zdieľanie vlastných pocitov, myšlienok a zážitkov z textu a z ilustrácie verbálnym aj neverbálnym spôsobom.
- Vyjadrovanie postoja k prečítanému alebo počutému textu, k literárnym hrdinom, zobrazenej téme.
- Stvárnenie **obsahu** textu metódami tvorivej dramatiky.
- Budovanie čitateľského portfólia, vedenie jednoduchých záznamov v rôznych formách a podobách o knihách.
- Spoznávanie dostupných **knižníc** a ich využívanie.
- Monitorovanie kvality a porozumenia prečítaného.
- Kladenie otázok na porozumenie, riešenie úloh k textom, prepájanie tém s reálnym životom.
- Uvedomenie si významu a potreby čítania literárnych textov a hodnotenie vlastných pokrokov v čítaní.

Literárnoteoretické pojmy

- Čítanie a počúvanie vekuprimeraných textov rôznych typov a žánrov z rusínskej literatúry: **rozprávka, povesť, príbeh, obrázkový príbeh, komiks, bájka, riekanka, hádanka, pieseň, báseň.**

Tematické okruhy

- Domov, rodina, škola, priateľstvo, záľuby, zdravie, človek ako súčasť prírody, svet zvierat, ľudové zvyky a sviatky, tradičná kultúra

Vzdelávacie štandardy vyučovacieho predmetu rusínsky jazyk a literatúra pre 2. cyklus

Hlavným cieľom 2. cyklu je rozvíjať gramotnosť v prepojení s obsahmi ostatných vzdelávacích oblastí a s dôrazom na mnohoraké využívanie čítania a písania v rôznych kontextoch. Súčasťou rozvíjania gramotnosti je osvojovanie stratégií práce s textom a nadobúdanie skúseností s vlastným premýšľaním o procese čítania a písania. Dôležité je aj rozvíjanie schopnosti rozlišovať medzi faktami a domnienkami, formulovať vlastný názor a podopierať ho argumentmi.

Ciele vzdelávania pre 2. cyklus

1. Viest' dialóg v súkromnom a verejnom prostredí.
2. Pripraviť a predniesť primeraný hovorený prejav.
3. Vytvoriť primeraný písaný, obrazovo-písaný text.
4. Uplatniť pri písaní textov vybrané pravopisné pravidlá.
5. Aktívne počúvať a čítať primerané vecné a odborné texty.
6. Formulovať a klásť otázky zamerané na explicitný význam textu.
7. Počúvať a čítať primerane náročné literárne texty.
8. Vyjadriť svoje pocity z recepcie literárneho textu hovorenou a písanou formou.
9. Vyjadrovať vlastné nápady a vlastné návrhy pri tvorení textu.

Komunikačná interakcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Komunikovať s rešpektom so spolužiakmi z viacjazyčného prostredia.

Viest' dialóg primerane téme, adresátovi a komunikačnému prostrediu.

Viest' komunikáciu v skupine rovesníkov.

Vyjadriť názor na bežné alebo aktuálne témy.

Rešpektovať názor komunikačného partnera.

Vyjadriť pochvalu, ocenenie, námietku alebo nesúhlas sociálne primeraným spôsobom.

Použiť základné žánre korešpondencie.

Obsahový štandard

Dialogická komunikácia, komunikačné zvyklosti

- Porovnávanie komunikačných zvyklostí v rusínčine a v inom jazyku.
- Skupinový **dialóg** o **viacjazyčnosti** spolužiakov.
- Stavba dialógu: nadviazanie kontaktu, **obsah** dialógu – striedanie **replík**, ukončenie kontaktu.
- Pravidlá vedenia **dialógu**: aktívne počúvať komunikačného partnera, vecne a jazykovo primerane reagovať na jeho repliky, neskákať si do reči, povzbudiť, pochváliť a oceniť komunikačného partnera, uplatňovať zdvorilosť.
- Používanie jednoduchých **argumentov** na podporu názoru.
- Rozlišovanie priameho a sprostredkovaného dialógu v súkromnom a vo verejnom prostredí.
- Dialóg v rôznych komunikačných situáciách.
- Porovnávanie písanej a elektronickej **korešpondencie** v bežnej komunikácii.
- Písania základných žánrov korešpondencie: **pohľadnica, súkromný list, krátka textová správa, jednoduchý e-mail**.

Jazykové prostriedky

- Rozširovanie **slovnej zásoby** prostredníctvom aktuálnych tém dialógu.
- **Vety a jednoduché súvetia** pri vyjadrovaní rôznych komunikačných zámerov.
- Uplatňovanie **melódie**, dôrazu a pohybových prostriedkov pri vedení dialógu.
- Uplatňovanie pravidiel **spisovnej výslovnosti**, rozlišovanie bežnej hovorenej a spisovnej výslovnosti.
- Uplatňovanie osvojených **pravopisných pravidiel** v písanej a elektronickej korešpondencii.

Tematické okruhy

- Domov, rodina, škola, priateľstvo, sebahodnotenie, osobné záujmy a potreby, odlišnosť a podobnosť s inými, zdravý životný štýl, životné prostredie – ohrozenie a ochrana životného prostredia, svet zvierat, ľudové zvyky a sviatky, tradičná kultúra.

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Zhromaždiť potrebné informácie k téme hovoreného prejavu.

Vyrozprávať príbeh so zápletkou a jej riešením.

Sformulovať jednoduchý opis pracovného postupu.

Opísať objekty vystavené priamemu pozorovaniu.

Vyjadriť svoj názor na bežné alebo aktuálne témy.

Predniesť jednoduchý rečnícky prejav.

Predniesť jednoduchú prezentáciu na zvolenú tému podľa stanovených kritérií vrátane využitia AI so zachovaním zodpovednosti za vlastnú tvorivosť a prácu.

Upraviť obsahovú a jazykovú stránku hovoreného prejavu.

Rozlíšiť spisovnú výslovnosť od výslovnosti v miestnom nárečí.

Uplatniť v hovorenom prejave situačne vhodné jazykové, zvukové a pohybové prostriedky.

Obsahový štandard

Príprava a prednes hovoreného prejavu

- Rozlišovanie spontánneho a pripraveného hovoreného prejavu.
- Samostatný výber **témy** prejavu a zdôvodnenie výberu podľa **komunikačného zámeru**.
- Spôsoby zhromažďovania informácií potrebných na rozvíjanie témy.
- Usporiadanie **informácií** a samostatné vytvorenie **osnovy** textu.
- Súvislé a myšlienково ucelené rozvíjanie témy podľa konkrétneho komunikačného zámeru: informovať, vyrozprávať, opísať, zdôvodniť, emocionálne pôsobiť.
- Výslovnostné cvičenia, cvičenia na moduláciu hlasu a na situačne vhodné používanie pohybových prostriedkov.
- **Prednes** hovoreného prejavu v prostredí triedy, školy alebo na verejnosti.
- Vylepšovanie hovoreného prejavu pomocou kontrolných otázok k obsahu, osnove

a použitým komunikačným prostriedkom.

- Kladenie otázok k obsahu a k jazyku počúvaného textu.
- Kladenie otázok, ktoré rozvíjajú vlastné nápady alebo nápady spolužiakov pri tvorení textu.
- Formulovanie a zdôvodnenie odpovedí na položené otázky.

Žánre hovoreného textu

- Tvorenie informačných textov určených pre verejné prostredie: **oznámenie, správa, pozvanie**.
- Rozprávanie prežitej skúsenosti, plánovanie udalosti, reálny alebo vymyslený **príbeh so zápletkou** a jej riešením.
- Tvorenie jednoduchého **opisu pracovného postupu, opisu** predmetu, osoby, živočícha alebo prostredia na základe priameho pozorovania.
- Vyjadrenie názoru na bežnú alebo aktuálnu tému, jeho zdôvodnenie.
- Jednoduchý **rečnícky prejav** s informačnou funkciou.

Jazykové prostriedky

- Používanie rôznych **vetných** a súvetných štruktúr pri rozvíjaní témy s konkrétnym komunikačným zámerom.
- Používanie vhodnej slovnej zásoby podľa témy a komunikačného zámeru textu.
- Porovnávanie a odlišovanie **spisovnej** a **nárečovej výslovnosti**, spisovných a nárečových tvarov so zameraním na nárečový región, v ktorom žiaci žijú.
- Zdokonaľovanie zvukovej a pohybovej stránky hovoreného prejavu.
- Uplatňovanie pravidiel **spisovnej výslovnosti: spodobovanie, splývavá výslovnosť**.

Tematické okruhy

- Domov, rodina, škola, priateľstvo, sebahodnotenie, osobné záujmy a potreby, odlišnosť a podobnosť s inými, zdravý životný štýl, životné prostredie – ohrozenie a ochrana životného prostredia, svet zvierat, ľudové zvyky a sviatky, tradičná kultúra.

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- Zhromaždiť potrebné informácie na tvorbu písaného textu.
- Použiť vhodný žáner písaného textu podľa komunikačného zámeru.
- Napísať príbeh alebo osobný zážitok so zápletkou a jej riešením.
- Vyjadriť písaním svoje pocity a fantáziu.
- Vytvoriť jednoduchý opis pracovného postupu.
- Opísať objekty vystavené priamemu pozorovaniu.
- Upraviť obsahovú, kompozičnú a jazykovú stránku napísaného textu.
- Tvoriť súvislý písaný alebo obrazovo-písaný text na zvolenú tému vrátane využitia AI s preferovaním vlastnej tvorby textu.
- Identifikovať znaky AI generovaného obsahu.
- Uplatniť grafické zručnosti pri úprave formálnej stránky napísaného textu.
- Uplatniť osvojené pravopisné pravidlá pri písaní.

Obsahový štandard

Proces tvorenia písaného textu

- Výber **témy** podľa komunikačného/autorského zámeru a potenciálneho **adresáta**.
- Využívanie viacerých spôsobov zhromažďovania jazykového materiálu k zvolenej téme.
- Členenie textu s využitím podrobnej alebo stručnej **osnovy**.
- Tvorenie **konceptu** a upravovanie **obsahu**, členenia a jazyka textu.
- Pravopisná korektúra v rozsahu osvojených pravopisných zručností.
- Grafická úprava textu.
- Prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy, školy alebo na verejnosti.
- Plánovanie vhodného postupu pri tvorbe textu.
- Kladenie otázok, ktoré rozvíjajú vlastné nápady alebo nápady spolužiakov pri tvorení textu.

Žánre písaneho textu

- Stručné písomné zhrnutie **odborných informácií**.
- Písanie reálneho alebo vymysleného **príbehu so zápletkou** a jej riešením.
- Vytvorenie jednoduchého **opisu** pracovného postupu s využitím podporného obrazového materiálu.
- Vytvorenie opisu predmetu, osoby, živočicha alebo prostredia na základe priameho pozorovania.
- Písanie informačných textov určených pre verejné prostredie: **oznámenie, správa**, písaná alebo elektronická **pozvánka** na školské/záujmové podujatie, **elektronická správa** alebo **oznam**.

Jazykové prostriedky a pravopis

- Delenie **spoluhlások podľa znelosti** ako východisko uplatňovania morfematického pravopisu pri spodobovaní; nacvičovanie morfematického pravopisu pri spodobovaní hlások v jednotlivých pozíciách.
- Automatizácia získaných pravopisných zručností, **pravopis písmena ъ, pravopis písmena ъ**.
- Používanie vhodnej slovnej zásoby a lexikálnych vzťahov podľa témy a **komunikačného zámeru** textu.
- Využívanie primeraných grafických prostriedkov v písanom a elektronickom texte.
- Automatizácia získaných pravopisných zručností; nácvik pravopisu ďalších významových skupín vlastných **podstatných mien**.
- Vyjadrovanie myšlienok prostredníctvom základných typov priraďovacieho a podraďovacieho **súvetia**.
- Uplatňovanie prostriedkov nadväzovania viet v texte: **pripájacie častice**, opakovanie slov, opakovanie rovnakých tvarov slovesa.
- Písanie **čiarky** v jednoduchej vete a v jednoduchom súvetí; písanie **interpunkčných znamienok v priamej reči**.

Tematické okruhy

- Domov, rodina, škola, priateľstvo, sebahodnotenie, osobné záujmy a potreby, odlišnosť a podobnosť s inými, zdravý životný štýl, životné prostredie – ohrozenie a ochrana životného prostredia, svet zvierat, ľudové zvyky a sviatky, tradičná kultúra.

Recepcia vecných textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Aktívne počúvať a samostatne prečítať primerane náročný vecný text.

Identifikovať doslovné informácie v počúvanom a v čítanom texte.

Vyvodiť informácie z nesúvislých, obrazovo-písaných a primeraných digitálnych textov.

Reprodukovat' získané informácie.

Integrovať informácie, myšlienky z textu a interpretovať obsah bez využitia AI.

Prepájať získané informácie z digitálnych nástrojov vrátane AI so svojimi doterajšími znalosťami a skúsenosťami.

Vyjadriť svoj názor na čítané/počúvané texty so zdôvodnením.

Posúdiť mieru vlastného porozumenia textu.

Odlíšiť texty podľa komunikačného zámeru.

Použiť pri porozumení textu primerané znalosti vetných a súvetných štruktúr, slovnej zásoby a lexikálnych vzťahov.

Obsahový štandard

Porozumenie vecného textu

- Aktívne počúvanie, samostatné čítanie a prezeranie primeraných žánrov vecného textu v rámci obsahov jednotlivých vzdelávacích oblastí.
- Reprodukovanie **obsahu** textu, **rozhovor** o texte.
- Porozumenie doslovným **informáciám** v texte: vymenovanie **faktov**, objasňovanie nových pojmov, identifikovanie **klúčových informácií** a slov.
- Rozpoznávanie štruktúry textu, porozumenie nadväznosti **viet** a **odsekov** v texte, členenie **textu** na časti pomocou **osnovy**.
- Využitie osnovy pri reprodukcii textu alebo pri využití získaných informácií vo vlastnom texte.
- Monitorovanie a hodnotenie vlastného porozumenia žiakom na základe systematickej

spätnej väzby učiteľa na výkon a spätnej väzby na hodnotenie vlastného výkonu žiakom.

- Plánovanie – vymedzenie potrebného času, voľba vhodného postupu pri práci s textom.
- Stručné súhrny kľúčových informácií a poznatkov.
- Tvorenie vlastných otázok k textu.
- Podporovanie aktívneho čitateľa/poslucháča schopného vlastné čítanie/počúvanie zlepšovať, objektívne posúdiť výsledky čítania/počúvania a v komunikácii s druhými ich vyjadriť, zdôvodniť, prípadne korigovať.

Žánre vecného textu

Súvislé texty

- Rozpoznanie základných znakov rozprávacieho textu: subjektívnosť, **časová následnosť**, príčinnno-dôsledkové vzťahy.
- Porozumenie **príbehu so zápletkou** a jej riešením, porozumenie zámernosti konania **postáv** a funkcie opisných častí v **príbehu**.
- Rozpoznanie základných znakov opisného textu: vymenúvanie a usporiadanie znakov opisovaného javu alebo postupnosti opisovaných **dejov**, odlíšenie hlavných a vedľajších znakov.
- Porozumenie jednoduchým opisným žánrom: **opis pracovného postupu, opis objektu**.
- Porozumenie jednoduchých **rečníckych prejavov**.

Nesúvislé texty

- Rozpoznanie základných znakov informačného textu: presnosť, stručnosť a prehľadnosť.
- Porozumenie informačným žánrom: **odborná informácia, úradná pozvánka, úradný oznam, mediálna správa**.
- Porozumenie nesúvislým informačným žánrom: **jazykový slovník, graf, mapa, diagram, schéma, náčrt**.

Jazykové prostriedky

- Vyvodzovanie významov nových alebo neznámych slov z textu: **abstraktné slová**.
- Identifikovanie slov z rovnakého slovotvorného hniezda v texte, pozorovanie

predponového a príponového tvorenia slov, motivačný vzťah medzi základovým a odvodeným slovom.

- Základné poznávanie významu a funkcie jednotlivých slovných druhov v texte.
- Pojem **skloňovanie** a **pádové otázky**, rozlišovanie tvarov **podstatných mien**, **prídavných mien** a **zámen** v texte, rozlišovanie **slovesného času** a **spôsobu v texte**.
- Rozpoznávanie **prostriedkov nadväzovania viet v texte**.
- **Vetná stavba** pri porozumení textu: rozvíjanie **slovesa** vo vete a vyjadrovanie rôznych syntaktických významov.
- Súvetná stavba pri porozumení textu bez použitia terminológie.

Tematické okruhy

- Domov, rodina, škola, priateľstvo, sebahodnotenie, osobné záujmy a potreby, odlišnosť a podobnosť s inými, zdravý životný štýl, životné prostredie – ohrozenie a ochrana životného prostredia, svet zvierat, ľudové zvyky a sviatky, tradičná kultúra.

Recepcia umeleckých textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Čítať nahlas aj potichu a s porozumením tlačený aj písaný text primeranej náročnosti.

Porozumieť explicitným a implicitným významom z počutého a prečítaného literárneho textu.

Zhodnotiť text na základe vlastných pocitov a prežívania.

Zdieľať svoj zážitok z čítania alebo počúvania textu primeraným spôsobom verbálne alebo neverbálne.

Predniesť text s výraznou intonáciou a s citovým prežitím v rámci svojich schopností.

Dramatizovať vybrané texty aj s pomocou zástupných rekvizít.

Vytvoriť otázky k čítanému alebo počúvanému textu.

Odlíšiť diela z poézie, prózy a drámy na základe štruktúrnych prvkov textu.

Odlíšiť jednotlivé žánre na základe štruktúrnych prvkov textu.

Obsahový štandard

Čítanie literárneho textu s porozumením

- Samostatné prerozprávanie obsahu čítaného alebo počúvaného textu, reprodukovanie **deja** s jednou dejovou líniou s obrazovou alebo slovnou oporou a bez nej.
- Predvídanie z počutého alebo prečítaného textu.
- Vyvodzovanie základných implicitných významov z čítaného alebo počúvaného textu pomocou ústnych a jednoduchých písomných otázok.
- Orientácia v primerane náročných literárnych textoch, vyhľadávanie konkrétnych **informácií**, určenie ich dôležitosti vzhľadom na obsah textu, stručné zhrnutie informácií.
- Formulovanie vlastných myšlienok a záverov z prečítaného vlastnými slovami.
- Porozumenie literárnym pojmom, umeleckému zobrazeniu skutočnosti, obrazným a symbolickým významom slov: **rytmus, personifikácia, refrén, téma, rozprávač**.
- Porovnávanie rôznych typov spracovania **príbehu**: dramatická, rozhlasová, filmová podoba.
- Čítanie kníh, ktoré žiakovi prinášajú radosť a potešenie.
- Opakované čítanie obľúbených **textov, tém a žánrov** podľa záujmov.
- Vyjadrovanie postoja a zdieľanie vlastných pocitov, myšlienok a zážitkov z textu a z ilustrácie verbálnym aj neverbálnym spôsobom.
- Pátranie po **rozprávkach, príbehoch, povestiach a mýtoch** k histórii obce alebo regiónu, skúmanie, zaznamenávanie, porovnávanie, prezentovanie.
- Stvárnenie obsahu textu metódami tvorivej dramatiky, výtvarnými alebo hudobnými činnosťami.
- Samostatný a cielený výber **kníh a časopisov** na čítanie.
- Samostatné budovanie čitateľského portfólia, vedenie záznamov v rôznych formách a podobách o knihách, o svojom čítaní a jeho pokrokoch.
- Čítanie a reflexia čítania textov rôznych žánrov.
- Uvažovanie o zobrazení postáv, faktov, dejov v texte v kontexte doby a kultúry.
- Aktívne vyhľadávanie a využívanie aj iných dostupných druhov knižnice - mestská/obecná **knižnica**.

- Hodnotenie vlastného porozumenia textu žiakom.
- Posúdenie porozumenia/neporozumenia textu; hľadanie dôvodu prípadného neporozumenia.
- Tvorenie vlastných interpretačných otázok k textu.

Literárnoteoretické pojmy

- Čítanie a počúvanie vekuprimeraných textov rôznych typov a žánrov z rusínskej literatúry: **scenár, divadelná hra, rozhlasová hra, legenda, balada, báj, poviedka, román, biografia, fantasy literatúra.**

Tematické okruhy

- Domov, rodina, škola, priateľstvo, sebahodnotenie, osobné záujmy a potreby, odlišnosť a podobnosť s inými, zdravý životný štýl, životné prostredie – ohrozenie a ochrana životného prostredia, svet zvierat, ľudové zvyky a sviatky, tradičná kultúra.

Vzdelávacie štandardy vyučovacieho predmetu rusínsky jazyk a literatúra pre 3. cyklus

Hlavným cieľom 3. cyklu je rozvíjať sociálne a kultúrne významné gramotnostné schopnosti žiaka, ktoré sú dôležité v súčasnej informačnej spoločnosti. Dôraz sa kladie na postupné využívanie čoraz širšieho spektra mimoučebnicových textov a multimediálnych komunikátov so zámerom vyhľadávať, triediť a kriticky hodnotiť informácie a informačné zdroje. S tým súvisí rozvíjanie argumentačných zručností a schopnosti riešiť problémy. Zároveň je úlohou tretieho cyklu rozvíjať emočnú sebareguláciu žiaka a efektívnu spoluprácu a komunikáciu v kolektíve.

Ciele vzdelávania pre 3. cyklus

1. Aktívne vstupovať do hovorenej a písanej komunikačnej interakcie.
2. Pripraviť a prezentovať primerané hovorené a obrazovo-hovorené texty.
3. Vytvoriť primeraný písaný, obrazovo-písaný a digitálny text.
4. Uplatňovať pri tvorbe písaného textu osvojené pravopisné pravidlá.

5. Čítať a počúvať rôzne druhy vecného textu.
6. Získať, spracovať a kriticky posúdiť informácie z rôznych médií.
7. Nadobudnúť estetickú skúsenosť z recepcie rôznych literárnych žánrov, zdieľať obsahové, emocionálne a hodnotové posolstvá textu vo vlastných tvorivých aktivitách.
8. Uplatňovať tvorivosť pri riešení úloh, problémov a projektov, efektívne pritom spolupracovať v kolektíve.
9. Použiť pri porozumení a tvorení textu znalosti o systéme jazykových prostriedkov, využívať pritom jazykové slovníky v knižnej a elektronickej podobe.

Komunikačná interakcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Rozlíšiť komunikačnú interakciu podľa prostredia, komunikačného partnera a komunikačného zámeru.

Rozlíšiť špecifiká komunikačnej interakcie v rôznych jazykoch, rešpektovať príslušníkov iných národov a kultúr.

Rozvinúť dialóg vecne a aktívne s reakciou na repliky komunikačného partnera.

Uplatniť pri vedení dialógu zásady kooperácie a zdvorilosti.

Vyjadriť názor na spoločensky aktuálne témy.

Použiť rôzne žánre bežnej a administratívnej korešpondencie.

Dodržiavať pravidlá bezpečnej, vecnej, sociálne primeranej a etickej interakcie v online prostredí vrátane interakcií s AI.

Obsahový štandard

Dialogická komunikácia, komunikačné zvyklosti

- Komunikačná situácia, komunikačné činitele, zásady kooperácie a zdvorilosti.
- Situačne vhodné používanie jednotlivých variet rusínčiny: **spisovný jazyk, slang, nárečia.**

- Interakcie v rôznych komunikačných situáciách.
- Poznávanie a porovnávanie komunikačnej interakcie vo viacerých jazykoch.
- Viacjazyčné prostredie na Slovensku, chápanie jazykových potrieb príslušníkov iných národov a národnostných menšín.
- Kooperácia v priamom alebo v sprostredkovanom **dialógu**: komunikovať primerané množstvo **informácií**, hovoriť pravdivo, k veci, jasne a zrozumiteľne.
- **Zásady zdvorilosti** a ich uplatňovanie v komunikácii.
- Pravidlá asertívnej komunikácie a jej nácvik.
- Nácvik skupinovej **diskusie** na aktuálnu tému.
- Participácia v internetovej diskusii, zapojenie do diskusnej platformy.
- Nácvik bežnej **elektronickej komunikácie** prostredníctvom rôznych platforiem.
- Používanie veľkých písmen na vyjadrenie úcty.
- Jazykové a grafické špecifiká krátkych textových správ.

Jazykové prostriedky

- Porozumenie a používanie tematickej **slovnej zásoby** v rámci obsahového zamerania interakčných aktivít.
- Nadväzovanie **replík** v dialógu, používanie vhodných nadväzovacích prostriedkov: **oslovenie, pripájacie častice, zámenné** a iné **synonymá**.
- Uplatňovanie pravidiel **spisovnej výslovnosti** v domácich slovách.
- Situačne vhodné používanie zvukových, pohybových a mimojazykových prostriedkov.

Tematické okruhy

- Domov, rodina, priateľstvo, láska, šťastie, silné a slabé stránky osobnosti, odlišnosť a podobnosť s inými, škola, občianska spolupatričnosť, angažovanosť a spolunažívanie, sloboda, tolerancia, dôstojnosť, osobné záujmy a potreby, hodnoty, zdravie a zdravý životný štýl, životné prostredie – ohrozenie a ochrana životného prostredia, ľudové zvyky a sviatky, rozmanitosť a podobnosť kultúr, národná kultúra a kultúrne dedičstvo, jedinečnosť nárečí a rodného kraja.

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Vytvorí obsahovo a formálne súdržný hovorený text s rôznym komunikačným zámerom.

Rozlíšiť žánre hovoreného a obrazovo-hovoreného textu.

Zhromaždiť informácie k textu z rôznych informačných zdrojov vrátane využitia AI s overovaním správnosti informácií.

Prezentovať získané informácie.

Pripraviť a kultivovane predniesť príležitostný rečnícky prejav.

Pripraviť hovorený a obrazovo-hovorený textu.

Využiť jazykové slovníky pri tvorení, úprave a hodnotení prejavu.

Obsahový štandard

Príprava a prezentácia hovoreného prejavu

- Písomná príprava hovoreného a obrazovo-hovoreného textu podľa týchto fáz: výber **témy**, zhromažďovanie materiálu, selekcia a **kompozícia**, tvorba **konceptu**, úprava textu.
- Príprava vizuálnej zložky textu a jej úprava pri obrazovo-hovorenom texte.
- Využívanie knižných a elektronických **jazykových slovníkov**.
- Kultivovaný **prednes** hovoreného prejavu.
- Kultivovaná prezentácia obrazovo-hovoreného textu, funkčné prepájanie jazykovej a obrazovej zložky.
- Prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy, školy alebo na verejnosti.

Žánre hovoreného a obrazovo-hovoreného prejavu

- **Príležitostný rečnícky prejav: slávnostný príhovor, moderovanie** podujatia.

Jazykové prostriedky

- Porozumenie a používanie tematickej slovnej zásoby v rámci obsahového zamerania textu.
- Uplatňovanie pravidiel **spisovnej výslovnosti** v domácich a cudzích slovách.

- Primeraná modulácia hlasu a situačne vhodné používanie pohybových a mimojazykových prostriedkov.

Tematické okruhy

- Domov, rodina, priateľstvo, láska, šťastie, silné a slabé stránky osobnosti, odlišnosť a podobnosť s inými, škola, občianska spolupatričnosť, angažovanosť a spolunažívanie, sloboda, tolerancia, dôstojnosť, osobné záujmy a potreby, hodnoty, zdravie a zdravý životný štýl, životné prostredie – ohrozenie a ochrana životného prostredia, ľudové zvyky a sviatky, rozmanitosť a podobnosť kultúr, národná kultúra a kultúrne dedičstvo, jedinečnosť nárečí a rodného kraja.

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Vytvoriť obsahovo a formálne súdržný písaný a obrazovo-písaný text s rôznym komunikačným zámerom.

Využiť písanie ako prostriedok sebvýjadrenia.

Využiť písanie ako učebnú stratégiu.

Využiť písanie na vyjadrenie názoru a na argumentáciu.

Zhromaždiť informácie k textu z viacerých informačných zdrojov s overením pravdivosti.

Pri písaní uplatniť pravopisné pravidlá.

Upraviť obsahovú, kompozičnú, jazykovú a formálnu stránku napísaného textu.

Pri tvorení a úprave textu využiť druhy jazykových slovníkov.

Použiť pri tvorení, úprave formy a gramatickej korektúre textu počítačové textové editory.

Identifikovať rozdiel medzi výsledkom ľudskej kreativity a AI generovaným obsahom.

Obsahový štandard

Proces tvorenia písaného textu

- Individuálna voľba **témy** podľa **komunikačného/autorského zámeru** a potenciálneho/reálneho adresáta.

- Využívanie viacerých spôsobov zhromažďovania jazykového materiálu: **slov, slovných spojení** a **vetných celkov** k zvolenej téme s využitím potrebných zdrojov, vrátane jazykových slovníkov a interakcie s inými osobami.
- Tvorenie **konceptu** a jeho upravovanie po obsahovej, kompozičnej a jazykovej stránke.
- Pravopisná korektúra s využitím jazykových slovníkov, aj v digitálnej podobe.
- Upravovanie obrazovej a grafickej zložky textu pri multimodálnych a digitálnych textoch pomocou textového editora a nástrojov AI.
- Prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy, školy alebo na verejnosti.
- Analýza a hodnotenie textu a jeho častí vzhľadom na komunikačný zámer, slohový postup a adresáta.
- Etické narábanie s AI a digitálnymi nástrojmi vrátane rešpektovania autorských práv.

Žánre písaného textu

- Vyjadrenie subjektívneho názoru na všeobecne známu tému v **úvahovom texte**.
- Vytvorenie **zážitkového rozprávacieho textu** s premyslenou štruktúrou a zapojením opisných častí.
- Sebavyjadrenie prostredníctvom rôznych techník tvorivého písania.

Jazykové prostriedky a pravopis

- Porozumenie a používanie tematickej **slovnej zásoby** v rámci obsahového zamerania textu.
- Automatizácia získaných pravopisných zručností pri jednotlivých pravopisných princípoch.
- Poznávanie a upevňovanie typov/vzorov **skloňovania podstatných mien** a **prídavných mien** ako východisko uplatňovania morfematického pravopisu pri pravopise pádových koncoviek.
- **Pravopis pádovej koncovky** pri ďalších ohybných slovných druhoch a nácvik pravopisu ďalších slovtvorných prípon a predpôn.
- **Pravopis vlastných mien** zložitejších zemepisných názvov, názvov štátov, ulíc, inštitúcií.
- Použitie jednoduchých a zložených **súvetí** ako prostriedkov vyjadrovania **časovo-priestorových** alebo **logických vzťahov v texte**.

- Použitie rôznych druhov **nadväzovacích prostriedkov** v texte: pripájacie častice, lexikálne opakovanie, morfológické opakovanie.
- Písanie **čiarky** v jednoduchom a zloženom súvetí; pravopis ďalších **interpunkčných znamienok: bodkočiarka, dvojbodka, pomlčka, úvodzovka**.

Tematické okruhy

- Domov, rodina, priateľstvo, láska, šťastie, silné a slabé stránky osobnosti, odlišnosť a podobnosť s inými, škola, občianska spolupatričnosť, angažovanosť a spolunažívanie, sloboda, tolerancia, dôstojnosť, osobné záujmy a potreby, hodnoty, zdravie a zdravý životný štýl, životné prostredie – ohrozenie a ochrana životného prostredia, ľudové zvyky a sviatky, rozmanitosť a podobnosť kultúr, národná kultúra a kultúrne dedičstvo, jedinečnosť nárečí a rodného kraja.

Recepcia vecných textov

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Orientovať sa v rôznych žánroch vecného textu.

Získať informácie z rôznych informačných zdrojov: tlačných, audiovizuálnych, digitálnych, a obsahov AI.

Vyjadriť svoj názor na čítané/počúvané texty s ich prezentáciou.

Kriticky posúdiť pravdivosť a spoľahlivosť informácií a ich zmysluplné využitie.

Využiť získané informácie pri tvorení vlastných textov s cieľom vzdelávania alebo sebavyjadrenia.

Formulovať jednoduché a konkrétne prompty pre AI k dosiahnutiu stanoveného výsledku.

Regulovať vlastné porozumenie textu.

Využiť rôzne druhy jazykových slovníkov pri porozumení textu a pri jeho analýze.

Obsahový štandard

Porozumenie vecného textu

- Analytické počúvanie, čítanie a prezeranie rôznych **druhov a žánrov vecného textu**.
- Porozumenie súvislým, nesúvislým a **multimodálnym textom**.
- Získavanie, spracovanie a triedenie informácií z rôznych informačných zdrojov, vrátane výstupov AI.
- Posúdenie pravdivosti a spoľahlivosti informácií na základe ich overovania z viacerých zdrojov.
- Porozumenie štruktúry textu podľa **komunikačného zámeru** a použitého **slohového postupu**.
- Vlastný výber a vyhľadávanie textov na čítanie alebo počúvanie v závislosti od cieľov čitateľa.
- Aktívne a samostatné využívanie fyzických a elektronických **knižníc**, orientácia v knižných katalógoch.
- Základné vlastnosti textu a ich uplatnenie pri porozumení textu.
- Obsahová súdržnosť textu: rozvíjanie **témy** a logické usporiadanie viet a **odsekov** podľa použitého **slohového postupu: informačný, opisný, rozprávací, výkladový/úvahový**.
- **Formálna súdržnosť textu**: nadväzovanie viet prostredníctvom rôznych druhov **nadväzovacích prostriedkov**.
- Rozlišovanie textov podľa komunikačného zámeru: informovať, objasniť, argumentovať, presvedčiť, zaujať, emocionálne pôsobiť.

Žánre vecného textu

- Porozumenie rečníckych prejavov a rozlišovanie rečníckych žánrov: **príležitostné príhovory**.

Jazykové prostriedky

- Analyzovanie **slovnej zásoby** v texte z hľadiska komunikačného zámeru, slohového postupu a témy textu; spôsoby obohacovania slovnej zásoby rusínčiny: nové slová v jazyku, preberanie, tvorenie, ustálenie slovné spojenia.
- Slovtvorba pri porozumení textu, motivačný vzťah medzi **základovým** a **utvoreným slovom**, **slovtvorné prostriedky: predpony, prípony, slovtvorný základ**.

- Analyzovanie významu a funkcie slovných druhov pri porozumení textu; základné významové skupiny **plnovýznamových slovných druhov**.

Tematické okruhy

- Domov, rodina, priateľstvo, láska, šťastie, silné a slabé stránky osobnosti, odlišnosť a podobnosť s inými, škola, občianska spolupatričnosť, angažovanosť a spolunažívanie, sloboda, tolerancia, dôstojnosť, osobné záujmy a potreby, hodnoty, zdravie a zdravý životný štýl, životné prostredie – ohrozenie a ochrana životného prostredia, ľudové zvyky a sviatky, rozmanitosť a podobnosť kultúr, národná kultúra a kultúrne dedičstvo, jedinečnosť nárečí a rodného kraja.

Recepcia umeleckého textu

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

Samostatne a kriticky prečítať primerane náročný literárny text.

Zhodnotiť text na základe vlastných pocitov a prežívania.

Analyzovať literárne texty vrátane AI generovaných literárnych textov z obsahového hľadiska a z hľadiska morálnych hodnôt.

Zdieľať svoj zážitok z čítania alebo počúvania textu primeraným spôsobom verbálne alebo neverbálne.

Recitovať so snahou o výrazný prednes a vyjadrenie individuálneho zážitku primerane náročný, hodnotný umelecký text.

Samostatne si vybrať knihy na čítanie s odôvodnením výberu.

Obsahový štandard

Čítanie literárneho textu s porozumením

- Samostatné prerozprávanie obsahu čítaného alebo počúvaného textu, reprodukovanie deja s viacerými dejovými líniami, zmena času a miesta udalostí pri prerozprávaní, používanie citátov a stručné prerozprávanie príbehu na základe **zápletky** a/alebo deja, porovnávanie textov.

- Rozlišovanie priameho a obrazného pomenovania v texte **prózy** a **poézie** vo viazanom aj voľnom **verši**, **prenesený význam slov**, **umelecké jazykové prostriedky**.
- Diskutovanie o **texte**, prezentácia vlastnej interpretácie textu, domýšľanie a tvorba variantu pokračovania textu.
- Vyjadrovanie a zdieľanie vlastných pocitov, postojov, myšlienok a zážitkov z literárneho, dramatického a filmového spracovania a z ilustrácií verbálnym aj neverbálnym spôsobom.
- Čítanie pre potešenie a zážitok, čítanie kníh podľa vlastného výberu a diskusie o prečítaných knihách.
- Stváranie témy v literárnom, dramatickom, rozhlasovom a filmovom spracovaní.

Literárnoteoretické pojmy

- Čítanie a počúvanie vekuprimeraných textov rôznych typov a žánrov z rusínskej literatúry: **epos**, **báseň vo voľnom verši**, **ľudová/populárna pieseň**, **satira**, **próza – dobrodružná, dievčenská, detektívna, historická, komédia, muzikál**.
- Rozširovanie čitateľského teritória e-knihy, časopisy, internet, audioknihy.

Tematické okruhy

- Domov, rodina, priateľstvo, láska, šťastie, silné a slabé stránky osobnosti, odlišnosť a podobnosť s inými, škola, občianska spolupatričnosť, angažovanosť a spolunažívanie, sloboda, tolerancia, dôstojnosť, osobné záujmy a potreby, hodnoty, zdravie a zdravý životný štýl, životné prostredie – ohrozenie a ochrana životného prostredia, ľudové zvyky a sviatky, rozmanitosť a podobnosť kultúr, národná kultúra a kultúrne dedičstvo, jedinečnosť nárečí a rodného kraja.